

Más kihívás

VISSZHANG - LXVI. évfolyam, 24. szám, 2022. június 17.

**„Keressétek, ami összeköt, és nem, ami elválaszt.”
(Tamási Áron)**

Figyelemre méltó és elgondolkasztató Gerő András írása arról, hogy az MSZP-nek már csak a demokrácia kívánatos rendje szerint is újra találkoznia kellene választóival és megerősödni (*Magyar szocializmus*, ÉS, 2022/21., május 27.). Ugyanezt az igényt fogalmazta meg Csányi Sándor, az OTP elnök-vezérigazgatója a *Forbes*-nak adott interjújában, bár ő nem nevezett meg pártot, hanem szociáldemokrata alternatíváról beszélt. Mások máshol hasonló módon nyilatkoznak, ami jelzi, hogy van jövője olyan szociáldemokrata politikát folytató pártnak, amely egyidejűleg vállalja a szocializmus eszméjét (szolidaritás, igazságosság, esélyteremtés) és a liberális demokráciát.

Gerő András tovább megy és megjelöli azt is, hogy a nemzeti jelleg megjelenítése és a gondoskodó állam képviselete lehet az az útiter, amivel az MSZP újra érdemi befolyásra tehet szert. Nyitott kapun kopogtat. Az általa használt fogalmat, a gondoskodó államot, s ezzel együtt az esélyteremtést zászlójára tűzte a Magyar Szocialista Párt két éve, amikor elfogadta új szociáldemokrata programját. Mi abból indultunk ki, hogy 2010-ben lezárult a rendszerváltás, így nem annak menedzselése, hanem a kialakult piacgazdaság és az elit érdekeit képviselő rendszer kritikája, majd megváltoztatása vált feladatunkká. Ennek egyik sarokköveként jelöltük meg a garantált szociális (megélhetési) minimum bevezetését, a fiataloknak esélyt teremtő minimumörökség rendszerét és más konkrét eszközöket.

Hasonlóan új helyzet jött létre a nemzeti kérdésben is, a pártszakadással kiváló politikusok DK-ba távozásával és az autoriter rendszer kirekesztő politikájával, amivel minden másként gondolkodót ki akarnak zárni a nemzetből. Írásomban most ezzel foglalkozom, mert ránk vetül az „internacionalista kontra nemzeti” igaztalan szembeállítás, amit Gerő András is idéz. Miközben az egyik a munka/tőke ellentétre vonatkozik, és mint ilyen szerintem a globális világban is fennáll, amíg „élő” munkaerő létezik, és nincs „kommunizmus” az egész világon, a másik a közös múlt, történelemre, a beszélt nyelvre, kultúrára, szokásokra, lakhelyre. Az alany ugyanaz, az ember létezése, élete különböző területein, de a kettő nem keverendő össze, csak amikor valamely ideológia saját nézetrendszere alátámasztására teszi ezt. Sokan vagyunk olyan szocialisták, akik Illyés Gyula kifejezésével élve patrióta, de nem nacionalista pártnak tekintjük az MSZP-t. Erre feljogosít bennünket mindaz, amit a határon túli magyarság jogainak kivívásáért tettünk. Már 1988-ban Szokai Imre és Tabajdi Csaba a *Magyar Nemzet*-ben megjelent írásukban az MSZP megalakulásának közvetlen előzményeként hitet tettek a nemzetiségek kollektív jogai mellett. Kiemelték, hogy alapvető cél „...a nemzetiségek egyéni és kollektív jogainak határozott képviselete, az érdemi kezdeményezés, e kérdések folyamatos szerepeltetése a nemzetközi fórumokon”. 1994-ben közvetlenül a kormányalakítás után nagy lendülettel láttunk hozzá a határon túli magyarság kisebbségi jogainak biztosításához, amihez az út a Romániához és Szlovákiához fűződő viszony rendezésével vezetett. 1995 elején kivételes alkalom nyílt arra, hogy az alapszerződéseket vagy azok egyikét kedvező feltételekkel lehessen megkötni. A magyar diplomácia ügyesen használta ki ezt a helyzetet, párhuzamosan tárgyalt a két szomszédal, s a Mečiar-kormánnyal – amelynek különösen fontos volt a nemzetközi elfogadás – sikerült is megegyeznünk. Romló választási kilátásait érzékelve, Iliescu román elnök a biztosan megjósolható kedvező nemzetközi fogadtatás ismeretében később feladta éles ellenvetéseit, és ő is elfogadta 1996 augusztusában a kollektív kisebbségi jogokról szóló Európa tanácsi 1201. számú ajánlás bekapcsolását a szerződésbe.

Az MSZP megalakulásától kezdve azonban nem csupán a határontúli magyarság kisebbségi jogainak garantálását tekintette nemzeti kérdésnek, hanem a kultúra tágan értelmezett világát is. Kósa Ferenc (filmrendező), Nagy Attila (színész), Annus József (a *Tiszatáj* főszerkesztője), Jánosi György (költő), Géczi József (egyetemi oktató), Sipos József (a Nagy Imre Társaság titkára) és korosztályom más tagjai is, akik vidéki városok közösségi kultúráját képviselték, a budapesti reformkörből kinőtt szociálliberális szárnnyal, Vitányi Ivánnal (szociológus-népművelő) és másokkal együtt annak a garanciái voltunk, hogy az MSZP túllép a népi-urbánus ellentétén. Így is történt. Nem a liberálisokkal kötött 1994-es koalíció volt az oka annak, hogy ez az egyensúly felbomlott. A koalíció azért jött létre, mert a szocialistákra és liberálisokra szavazók 78 százaléka követelte a közös kormányzást, és tudatában voltunk annak is, hogy 54 százalék mandátum sok egy pártnak, de kevés egy kormánynak, hogy Kis János akkori cikkét idézzem. Az egyensúly a 2004-es népszavazás során a kettős állampolgárság elutasításával bomlott meg. „Ez több mint bűn: ez hiba”, Antoine de Boulay gróf, Meurthe megye küldöttjének szavai szerint. (Enghien hercegét Napoleon mint első konzul 1804-ben összeesküvés gyanújaival külföldről elraboltatta és kivégeztette.)

Patrubány Miklós erdélyi politikus, aki Csoóri Sándort és Duray Miklóst szorította ki a Magyarok Világszövetsége éléről, Jászladányban a Hagyma Napon hirdette meg népszavazási kezdeményezését a kettős állampolgárságról. A rendezvény alatt, ahol mint jászsági országgyűlési képviselő vettem részt, szóváltásba keveredtem vele, mert kiszámítható volt, hogy a kezdeményezés mélyen megosztja a magyar társadalmat. Mivel összegyűlt a kellő számú aláírás, szeptember 13-án az Országgyűlés országos népszavazást rendelt el az MVSZ kezdeményezése nyomán. Mádl Ferenc köztársasági elnök a Munkáspárt által indítványozott kórház-privatizációs szavazással egy napra, 2004. december 5-re tűzte ki a referendumot.

A Magyar Szocialista Párt a 2002-es kormányalakítást követően hangsúlyozta elvi egyetértését a kettős állampolgársággal, de az egyoldalú lépéstől óvakodott, mert az volt az álláspontunk, hogy csak rontaná a viszonyt Magyarország és a szomszédaink között, s így a magyar kisebbség helyzetét is. Ezt az álláspontot írták felül Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és társai, amikor a nem válasz mellett kampányoltak. Hiába érveltem az elnökségi ülésen, hogy a határon túli magyarság ezt az ő elutasításuknak fogja tekinteni, és bízzuk a magyar társadalomra a döntést, csak Lamperth Mónika és Ujhelyi István támogatva álláspontomat. A Fidesz, felismerve a lehetőséget, hogy népszerű lehet a határontúliak körében, az igen szavazat mellé állt, annak ellenére, hogy 2001-ben az Orbán-kormány még az európai normákkal ellentétesnek, ezért elvetendőnek tartotta a kettős állampolgárság megadását, amikor bevezette a magyarigazolványt. Az alacsony részvétel miatt eredménytelenül végződött voksolás az egészségügyben nem járt következményekkel, a Magyar Szocialista Párt és a határon túl élő magyarság kapcsolatát azonban hosszú távon megterhelte.

Végül 2010-ben fogadta el az országgyűlés a határon túli magyarok kedvezményes honosításáról, vagyis a kettős állampolgárság megadásáról szóló törvényjavaslatot. A törvény anélkül adott lehetőséget a határon túli magyarok kedvezményes honosítására, hogy Magyarországra költöznének. A honosítást azóta azok kérhetik, akiknek ősei 1918 vagy 1945 előtt magyar állampolgárok voltak, vagy vélelmezik magyarországi származásukat. A honosítás feltétele, hogy a kérelmező beszéljen magyarul, illetve ne jelentsen veszélyt Magyarország nemzet- és közbiztonságára. Az így megkapott állampolgárság még akkor nem járt automatikusan választójoggal is, mert ahhoz magyarországi lakcímre volt szükség. A szavazati jogot később csak azért terjesztette ki a Fidesz, hogy növelje támogatottságát a választásokon.

Az MSZP különböző vezetőségei folyamatosan igyekeztek rendezni kapcsolatainkat az RMDSZ-szel, de mindez nem volt semmilyen hatással a határon túli magyarok elutasító véleményére. Ideje volt, hogy túllépjünk ezen a csapdahelyzeten, más megközelítést és minden határon túli közösségre figyelmet fordítva építsük újjá viszonyunkat velük. Ennek programját mi, magyarországi és határon túli magyar politikusok, közéleti személyiségekkel együtt alakítottuk ki, amit az MSZP két évvel ezelőtt elfogadott és azóta is képviselt. Nem a külhoni magyar közösségeket akarjuk megosztani, vagy egyes szervezeteket hátrányosan megkülönböztetni, és egyoldalú politikai, pénzügyi támogatást nyújtani kiválasztott

szervezeteknek, majd bevonni őket a magyar belpolitikai konfliktusokba. Azért lépünk fel, hogy valamennyi szomszédos államban alkotmányosan szavatolják a magyar közösségek számára a szabad identitásválasztást, az anyanyelv elsajátítását, az anyanyelven való oktatás és szakképzés jogát, az anyanyelv használatát a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, a közéletben és az egyházi szertartások során. Azt is leszögeztük, hogy támogatjuk a magyar közösségek által megfogalmazott igényeket a személyi elvű, az önkormányzati-közigazgatási, a területi és a kulturális autonómia kialakítására, azok sajátos kombinációinak megvalósítására, a magyar kisebbség és a többségi nemzet megállapodása alapján.

Azonban ennél is többre vállalkoztunk. A szomszédos országokban élő magyarok száma a népszámlálási adatok szerint alig haladja meg a kétmilliót, a Kárpát-medencén kívüli magyar diaszpóra is körülbelül kétmillió főt számlál. A diaszpórában élők az elmúlt években kialakult új típusába tartoznak azok is, akik önállóan, illetve családotól munkavállalás céljából tartósan külföldre – főképpen uniós tagországokba – költöztek. Mindnyájuknak szól programunk a digitális nemzetről, hogy a magyar nemzet minden tagjának joga van – bárhol is legyen éppen a világban – a magyar állam szolgáltatásainak igénybevételére. A magyar államnak szerintünk kötelessége, hogy lehetőséget biztosítson polgárai számára politikai és kulturális értelemben vett nemzeti identitásuk ápolására, fenntartására, a magyar politikai és kulturális közösséggel való kapcsolattartásra az egész világon.

A digitális nemzet tagja egyben digitális állampolgár is, aki akkor is teljes jogú tagja az állam politikai közösségének, ha külföldön él. Ezért kezdeményeztük, hogy minden magyar állampolgársággal rendelkezőnek teljes támogatást nyújtson az állam a magyar intézmények által a hálózaton elérhetővé tett kulturális, egészségügyi, közigazgatási, üzleti, politikai, közösségi tevékenységekben való részvételhez. Az ehhez kifejlesztett digitális nemzeti kártya elképzelésünk szerint olyan lesz, mint egy kulcs, mely ajtókat nyit a közigazgatás, az egészségügy, a szociálpolitikai intézmények, a kulturális, gazdasági, politikai, egyházi és civil szerveződések által felkínált javakhoz és szolgáltatásokhoz.

Azt is javasoltuk, a magyar állam biztosítsa, hogy az egyre nagyobb számú online szolgáltatást anyanyelvünkön tudjuk igénybe venni. A digitális korban egy nyelv megmaradása nemcsak beszélőinek számától, hanem attól is függ, hogy milyen mértékben van jelen a digitális eszközökben, szoftverekben, alkalmazásokban, képzési tananyagokban. A természetes nyelvet használó mesterségesintelligencia-alapú szolgáltatásokat ezért magyarul is hozzáférhetővé kívánjuk tenni. A magyar Wikipédia mérete azt mutatja, hogy a helyzet nem reménytelen. A magyar tudástár a világon a 19. legnagyobb adatbázis, megelőzi a török, a román és a dán nyelvű Wikipédiát, sőt lekörözi az arabot, a koreait. Bár a magyar nyelvtechnológia máris szép eredményeket tud felmutatni (létezik jó helyesírás-ellenőrző, karakterfelismerő, gépi fordító, beszélgető, beszédfelismerő rendszer), még nagyon sok a megoldatlan feladat.

Az országgyűlési választások tapasztalatai arra is rámutatnak, hogy a korábban megszokott módon történő politizálás nem biztosítja, hogy az egyébként kiérlelt elképzelések valóban eljussanak azokhoz, akikről szólnak. Ez azonban már más kihívás, amire az MSZP-nek minél előbb választ kell adnia.

(A szerző az MSZP alapító tagja)